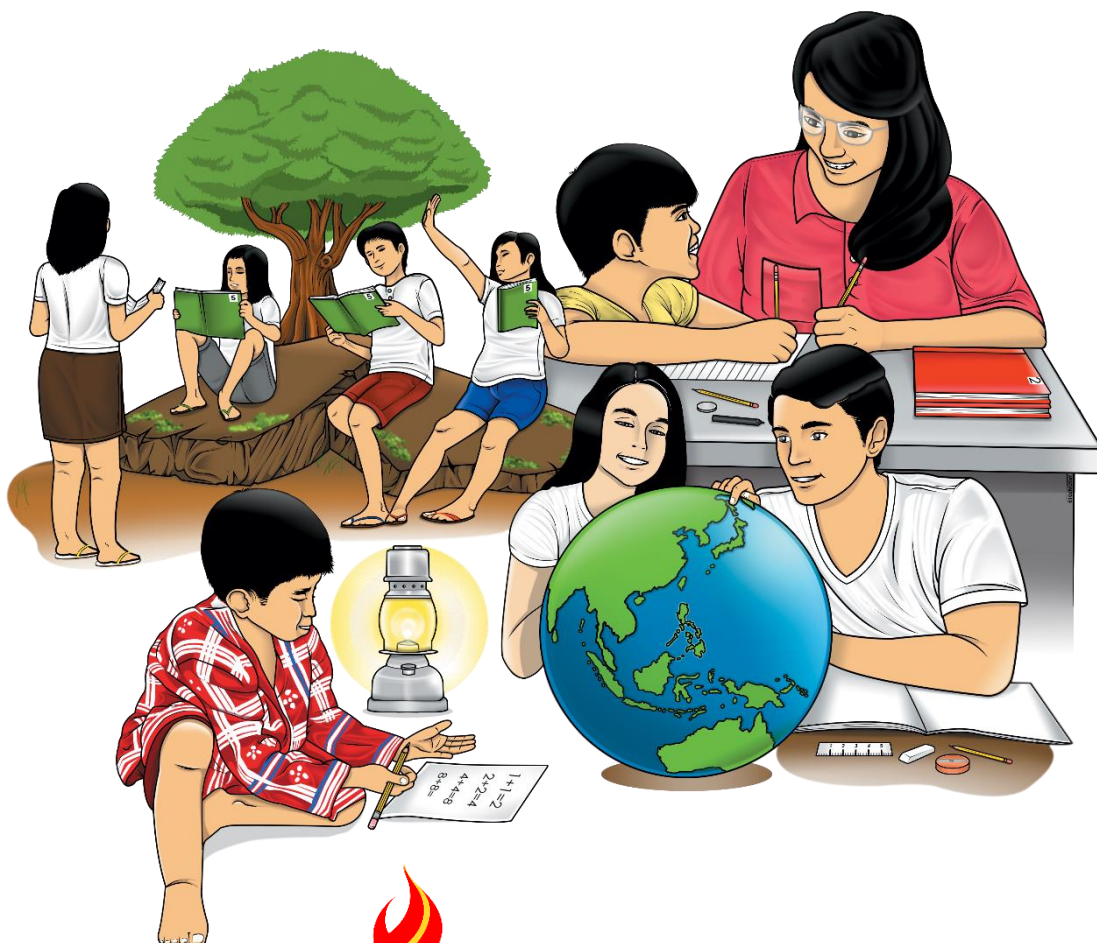

Filipino

Ikatlong Markahan – Modyul 3: Tula mula sa Uganda (Panitikan ng Africa at Persia)

Filipino – Baitang 10**Alternative Delivery Mode****Ikatlong Markahan–Modyul 3: Tula mula sa Uganda (Panitikang Africa at Persia)
Unang Edisyon, 2020**

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand name*, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Manunulat:	Marietta C. Calica	Rowena R. Abad
Editor:	Elsa M. Calado	Genevieve B. Ugay
	Bernardo T. Rombawa	
Tagasuri:	Arabella May Z. Soniega	Editha T. Giron
	Gina A. Amoyen	Jon Jon D. Garcia
Tagaguhit:	Dustin G. Calderon	
Tagalapat:	Crisanto P. Uberita	Mary Ann L. Cabilan
	Jerson Rod A. Acosta	
Tagapamahala:	Tolentino G. Aquino	Rowena C. Banzon
	Arlene A. Niro	Agnes B. Cacap
	Gina A. Amoyen	Genevieve B. Ugay

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region I

Office Address: Flores St., Catbangen, City of San Fernando, La Union

Telefax: (072) 682-2324; 607-8137

E-mail Address: region1@deped.gov.ph

Filipino

**Ikatlong Markahan – Modyul 3:
Tula mula sa Uganda
(Panitikan ng Africa at Persia)**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Magandang araw sa iyo aking minamahal na mag-aaral. Natutuwa ako sa matagumpay mong pagsagot sa nakaraang modyul! Alam kong sabik ka nang mag-aral at matutong muli. Kung gayon, ikaw ay maghanda na sa mga susunod na araling ating pag-aaralan.

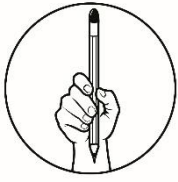
Sa **Modyul 3.3** ay mapag-aaralan mo ang isang tula mula sa Uganda, Inaasahang maipamamalas mo ang pang-unawa at pagpapahalaga sa tulang, “**Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay**” na isinalin sa Filipino ni Mary Grace A. Tabora mula sa salin sa Ingles ni Jack H. Driberg na “A Song of a Mother to Her Firstborn”. Mapagtatanto sa aralin ang kahalagahan ng paggamit ng simbolismo at matatalinghagang pananalita sa pagiging masining sa pagbuo ng tula. Sa pagtatapos, kakatha ka ng sariling tula bilang handog sa iyong ina.

Pagkatapos matalakay ang aralin, sisikaping masagot nang mahusay ang mga tanong na: Paano naiiba ang tulang tradisyonal sa tulang malaya? Paano nasasalamin sa tulang malaya o tulang tradisyonal ang kultura ng bansang pinagmulan nito? Paano nakatutulong ang paggamit ng simbolismo at matatalinghagang pananalita sa pagiging masining sa pagbuo ng isang tula.

Sa pag-aaral sa modyul na ito, inaasahang matatamo mo ang mga sumusunod:

MGA PINAKAMAAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELC)

1. Nabibigyang - kahulugan ang iba't ibang simbolismo at matatalinghagang pahayag sa tula **F10PB-IIIc-82**
2. Naiaantas ang mga salita ayon sa antas ng damdaming ipinahahayag ng bawat isa **F10 PT-IIIc-78**
3. Nasusuri ang kasiningan at bisa ng tula batay sa napakinggan **F10PN-IIIc-78**

Subukin

Bago tayo magpatuloy sa ating pag-aaral tungkol sa tula, magkakaroon muna tayo ng paunang pagtataya upang malaman ang iyong inisyal na kaalaman hinggil sa paksang tatalakayin.

PAUNANG PAGTATAYA

Panuto: Subukin natin ang iyong kaalaman. Basahin at suriing mabuti ang bawat tanong sa ibaba. Pagkatapos, isulat ang letra ng tamang sagot sa sagutang papel.

1. Itinuturing itong isang anyo ng panitikan na binubuo ng saknong at taludtod.
A. dula   B. tula   C. nobela   D. awit
2. Ang tulang Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay ay tula mula sa _____.
A. Uganda   B. Pilipinas   C. Persia   D. Brazil
3. Sinasabing ito ang pinakapuso at kahulugan ng tula o ang ipinahihiwatig ng may-akda.
A. karikitan   B. tugma   C. talinghaga   D. sukat
4. Naglalahad ng mga bagay, kaisipan sa pamamagitan ng sagisag, mga bagay na mahiwaga at metapisikal.
A. Simbolismo   B. tugma   C. sukat   D. metaporikal
5. Ang tulang Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay ay isang halimbawa ng _____.
A. tulang tradisyonal   C. tulang pasalaysay
B. tulang Malaya   D. tulang pandulaan
6. Ginagamit ang _____ upang maging mabisa at kaakit-akit ang tula.
A. Tayutay   B. tugma   C. sukat   D. karikitan
7. Ang ibig sabihin ng matalinghagang pahayag na “butas ang bulsa” ay _____.
A. walang pera   C. nabutas ang bulsa
B. sira ang bulsa   D. walang utang
8. Sa pahayag na “Aking supling, ako, ako na sadyang sa iyo’y humulma” ay nangangahulugang _____.
A. ang ina ang nagligtas   C. ang ina ang humubog sa anak
B. ang ina niya ang bumuhay   D. ang ina ay modelo
9. Mula sa kultura ng Uganda at Pilipinas ang mga ina ay natatangi sapagkat lubos na pinahahalagahan ang kanilang _____.
A. asawa   B. kaibigan   C. anak   D. magulang
10. Alin sa sumusunod ang hindi kabilang na kasingkahulugan ng salitang “kagalakan”?
A. katuwaan   B. kaligayahan   C. pagmamahalan   D. kasiyahan

Mahusay! Nasagot mo ang mga tanong ayon sa pansarili mong kaalaman, ipagpapatuloy mong gawin ang mga susunod na aktibidad upang higit mong mabatid ang tamang impormasyon at kaalaman.

Aralin

3.1

Tula mula sa Uganda

Panitikan: Ang Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay

Balikan

Sa nakaraang modyul ay napagtanto mo ang mga kaalaman tungkol sa anekdota ni Mullah na nagmula sa Persia (Iran), kung paano naging tanyag ang kanyang mga kuwento at kung paano ito naging mahalaga sa mga tao lalo na sa mga Iranian.

Gawain 1: Balik-alaala

Panuto: Subukin natin ang iyong natutuhan sa nakaraang modyul, sagutin ang sumusunod na tanong sa iyong sagutang papel. Lagyan ng tsek (✓) kapag ang pahayag ay naglalarawan kay Mullah Nassreddin at ekis (X) kapag hindi. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Napakahusay magkuwento ni Mullah Nassreddin kaya napaisip ang mga tagapakinig.
2. Nahikayat niya ang mga mamamayan na makinig sa kaniyang kuwento.
3. Masungit siya kaya tinalikuran ng mga tao habang nagsasalita.
4. Malawak ang kaniyang pag-iisip kaya ang mga mamamayan ay humanga sa kaniya.
5. Magiliw siyang magsalita ngunit napapaisip ang mga tao sa kaniyang mga sinasabi.

Lubos mo bang nasagot ang mga tanong tungkol sa anekdota ni Nassreddin? Ngayon naman ay aalamin mo kung paano naiiba ang tulang tradisyonal sa tulang malaya at paano nasasalamain sa tulang malaya o tulang tradisyonal ang kultura ng bansang pinagmulan nito. Kaya, inaasahan kong isasagawa mo nang buong husay ang mga gawain.

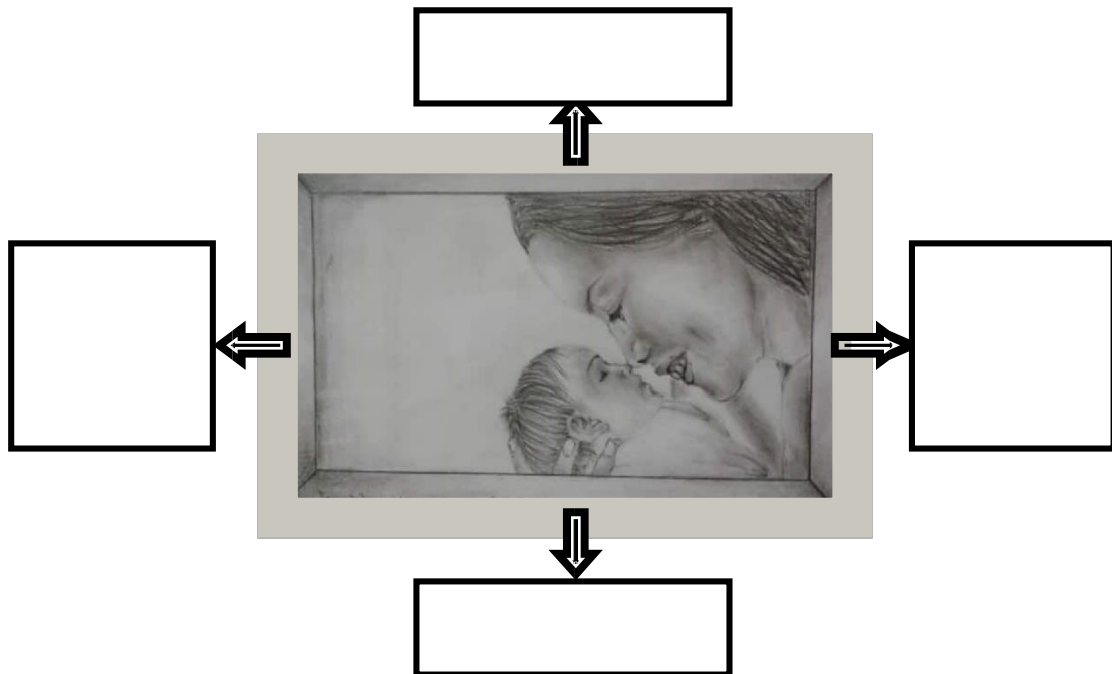

Tuklasin

Sa bahaging ito ng modyul ay iyong ilahad ang damdaming nangingibabaw sa iyo kapag nakita mo ang larawan, pagkatapos ay basahin ang isang tulang punong-puno ng pagmamahal sa kaniyang anak.

Gawain 2: Picture Frame... Ilarawan mo!

Panuto: Suriing mabuti ang larawan at tukuyin ang mga damdaming lumitaw. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Binabati kita! Mahusay mong nailahad ang bisang pandamdamin mula sa larawan, ngayon ay gawin ang mga pagsasanay na makatutulong upang malinang ang kakayahan mo sa pagsusuri ng tula. Bago basahin ang tula nang may damdamin ay iyo pang iantas ang mga salita ayon sa sidhi ng damdamin, upang maramdaman at mapalawak pa ang kaalaman sa mga salita ayon sa damdaming ipinapahayag nito.

Gawain 3: Paglinang ng Talasalitaan

Panuto: Iantas ang batayang mga salita mula bilang 1 hanggang 5 batay sa sidhi ng damdaming ipinahahayag. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

A.

<u>Batayang mga Salita</u>	Ayos ng mga salita batay sa Sidhi ng Damdamin
kagalakan	5
katuwaan	4
kaluwalhatian	3
kaligayahan	2
kasiyahan	1

B.

<u>Batayang mga salita</u>	Ayos ng mga salita batay sa sidhi ng damdamin
lungkot	5
lumbay	4
dalamhati	3
pighati	2
pagdurusa	1

C.

<u>Batayang mga Salita</u>	Ayos ng mga salita batay sa Sidhi ng Damdamin
pag-ibig	5
pagsinta	4
pagmamahal	3
pag-irog	2
paghanga	1

D.

<u>Batayang mga salita</u>	Ayos ng mga salita batay sa sidhi ng damdamin
pag-aalaga	5
pag-aaruga	4
pagkupkop	3
pagkalinga	2
pagprotekta	1

Mahusay! Naisagawa mong mabuti ang bahaging tuklasin, ngayon ay basahin at unawain ang isang tula mula sa Uganda, pagkatapos suriin at gawin ang mga pagsasasanay.

Basahin at Unawain Mo!

*Katangi-tangi ang mga magulang sapagkat lubos silang naghahangad nang mabuti at magandang kinabukasan para sa kanilang mga anak. Ito ang pinapaksa ng tula ng isang inang taga-Uganda para sa kaniyang sanggol sa akdang, “**Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay**.”*

Basahin at unawain mo ang akda upang matuklasan ang katangian ng tulang malaya at makita ang kaibahan nito sa tulang tradisyonal, at maging ang kultura ng bansang pinagmulan.

Mapatutunayan mo rin na ang mga simbolismo at matatalinghagang pananalita ay nakatutulong sa pagiging masining sa pagbuo ng taludturan ng isang tula.

Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay

A Song of a Mother to Her Firstborn salin sa Ingles ni Jack H. Driberg

Isinalin sa Filipino ni Mary Grace A. Tabora

Mangusap ka, aking sanggol na sinisinta
Mangusap ka sa iyong namimilog at
nagniningning na mga mata,
Wangis ng mata ng bisirong-toro ni Lupeyo.

Mangusap ka, aking musmos na supling.
Ang iyong mga kamay na humahaplos sa akin.
Na puno ng tibay at tatag bagaman yari'y
munsik.

Maging kamay ito ng mandirigma, aking anak.
Kamay na magpapasya sa iyong ama.
Tingnan mo't nananabik na ako'y sapu
Nagbabalak nang humawak ng panulang na
matalim.

Aking giliw, ngalan ng mandirigma sa'yo
ilalaan, at mamumuno sa kalalakihan

At ika'y hahalikan sa yapak ng mga kaapo-apohan.
Kahit pa malaon nang naparam sa sanlibutan.
Ngunit lagi kong maaalala ang pagkapit mo sa akin,
Maging ang paghimlay mo sa aking dibdib,
At ang pagsulyap-sulyap sa akin.
Kapag ika'y itinanghal na gererong marangal,
Ako'y malulunod sa luha sa paggunita.
Higit kang pagpapalain ng poon at ang iyong kawan.
Ikaw ba'y tatawaging “Hibang” o “Kapusugan?”

Ikaw ba'y tatawaging waring dumi ng baka na "anak ng kamalasan?"
 Ang poo'y di marapat na pagnakawan,
 Sa iyo'y wala silang masamang pinapagimpan.
 Ika'y kanilang pinaliguan at dinamita ng kagandahan. Ika'y biniyayaan ng
 mga matang naglalagablab.
 At ang pambihirang pangungunot ng iyong kilay
 Ay hindi ba palatandaan na ika'y maingat nilang pinanday? Yaman ni Zeus
 at Aphrodite sa iyo'y kanilang inialay. At ang katalinuhang nangungusap sa
 iyong mga mata, Maging sa iyong halakhak.
 Paano ka pangangalanan, aking inakay?
 Ikaw ba'y lahi na iyong lahi o naiibang nilalang?

Munting mandirigma, sinong anito sa iyo'y nananahan?
 Kaninong mapagpalang kamay ang sa aking dibdib dumantay?
 Sinong yumuyungyong sa iyo't nagpapasigla ng buhay?
 Ikaw ba'y kanlong ng kapayapaan?
 Ngunit ika'y tila leopardong nasa palumpong at tumatanaw.
 Hayaan, sa araw na yao'y iyong ibubuyangyang.
 Aking supling, ngayon ako'y nasa kaluwalhatian.
 Ngayon, ako" y ganap na asawa.
 Hindi na isang nobya, kundi isang ina.
 Maging maringal, aking supling na ninanasa.
 Maging mapagmalaki kaparis ng aking pagmamalaki
 Ika'y magbunyi kaparis ng aking pagbubunyi.
 Ika'y irugin kaparis ng pagliyang na aking nadarama.

Anak, na ibinunga ng pag-ibig ng matipunong kabiya.
 Sa wakas, ako'y kalahati ng kaniyang puso, ina ng kaniyang unang anak.
 Ang kaniyang kaluluwa'y ligtas sa iyong pag-iingat,
 Aking supling ako, ako na sadyang sa iyo'y humulma.
 Samakatuwid, ako'y minahal.
 Samakatuwid, ako'y lumigaya.
 Samakatuwid, ako'y kapilas ng buhay.
 Samakatuwid, ako'y nagtamasa ng dangal.
 Iingatan mo ang kaniyang libingan kung siya'y nahimlay, Tuwinang
 gugunitain yaring kaniyang palayaw.
 Aking supling, mananatili siya sa iyong panambitan,
 Walang wakas sa kaniya'y daratal mula sa pagsibol ng 'yong kabataan.
 Ikaw ang kaniyang kalasag at sibat, pag-asa't kaligtasan sa hukay.
 Sa iyo, siya'y muling mabubuhay tulad ng suwi sa kalupaan.
 At ako ang ina ng kaniyang panganay.
 Ika'y mahimbing, supling ng leon, nyongeza't nyumba,
 ka'y mahimbing, Ako'y wala nang mahihiling.

Tabora, Mary Grace C., Helen g Ina sa Kaniyang Panganay: A song of a Mother to Her Firstborn, salin sa Ingles ni Jack H. Driberg, Department of Education. Filipino Ikasampung Baitang: Modyul para sa Mag-aaral. DepEd IMCS First Edition, 2015

Ang kababaihan ng Africa ay lumikha ng mga tula na kanilang inaawit sa lumipas na dantaon. Hitik sa matatamis at magigiliw na pananalita at oyaying inuulit-ulit upang ipahayag ang pagmamahal ng ina na nagsisilbing pang-aliw at pampaamo sa anak.

Isa sa nakaugalian ng Tribong Lango o Didinga ng Uganda ay ang paniniwala ng mga magulang na ang kanilang mga supling ay tila immortal.

Mahusay! Pagkatapos mong mabasa ang tula mula sa Uganda, sagutin ang sumusunod na gawain sa sagutang papel.

Gawain 4: Hasain ang Isipan!

Panuto: Sagutin ang sumusunod na tanong at isulat sa sagutang papel ang sagot.

1. Sa binasang tula, ano-anong simbolo ang ginamit para sa sanggol? Piliin sa loob ng kahon ang tamang sagot at isulat sa sagutang papel.

Bisirong - toro ni Lupeyo	Inakay Zeus	leopardo	leon
Nyongeza 't t nyumba	Ibon	ginto	bakal
gererong	marangal		

2. Anong kaugalian at kultura ng mga taga-Uganda ang lumutang sa tula?
Gumuhit ng 😊 masayang mukha sa bawat bilang kapag kaugalian at Kultura ng Uganda at ❤️ puso kapag hindi.

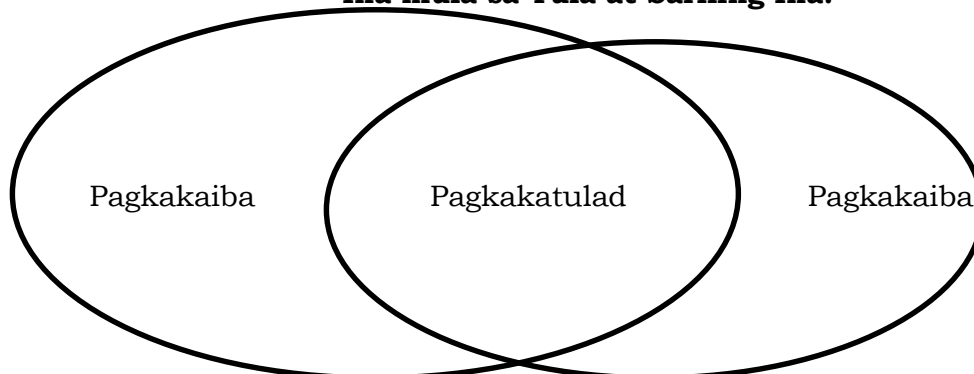
- ___ 1. Mapang-aruga sa asawa
- ___ 2. Mapagmahal na anak
- ___ 3. Masinop na mga Ina
- ___ 4. Mapangarapin na Ina
- ___ 5. Nagpapahalaga sa Pamilya

Napakahusay ng iyong mga nailahad na kasagutan. Subukan ang iba pang gawain para sa paglinang ng iyong kasanayan. Bago isagawa ang gawain, balikan sa iyong isipan ang masasayang araw kasama ang iyong ina at inang nabanggit sa tulang binasa.

Gawain 5: Mapagpalang Ina!

Panuto: Sa pamamagitan ng *Venn Diagram*, ihambing ang simbolismo ng Ina mula sa tula sa iyong sariling Ina. Gawin sa sagutang papel.

Ina mula sa Tula at Sariling Ina.

Nalinang nang husto ang iyong kaalaman kaugnay ng nilalaman ng tula at iba pang gawain. Dagdagan pa natin ang iyong kaalaman, at tuklasin pa ang tungkol sa tulang malaya at tulang tradisyonal.

Suriin

Alamin Mo!

Ang **tula** ay isang anyo ng panitikan na binubuo ng taludtod at saknong. May dalawang uri ito ang **tulang tradisyonal at ang malayang taludturan**. Ang Tradisyonal na tula ay binubuo ng mga taludtod o linya na nahahati sa mga pantig. Ang mga pantig ng isang taludtod o mga salita maging paraan ng pagbuo ng pahayag ay piling-pili, **may mga tayutay o matatalinghagang pananalita, simbolismo, at masining** bukod sa pagiging madamdamin, at **maindayog kung bigkasin** kaya't maaari itong lapatan ng himig.

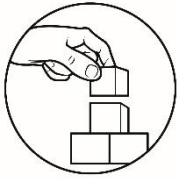
Sa pagsulat ng tulang tradisyonal, kailangang masusing isaalang-alang ang mga elemento nito.

Sukat – Tumutukoy ito sa bilang ng pantig sa bawat taludtod.

Halimbawa:

Mula sa tanaga ni Idefonso Santos

1. **Tugma** - ang tunog ng mga huling pantig sa bawat taludtod.
2. **Kariktan** - ang pagpili at pagsasaayos ng mga salitang ilalapat sa tula at ang kabuoan nito.
3. **Talinghaga** - ito ang pinakapuso ng tula sapagkat ito ang kahulugan ng tula o ang ipinahihiwatig ng may-akda.

Pagyamanin

Nalaman mo aking mag-aaral ang mga elemento ng tulang tradisyonal at malayang taludturan ngayon ay humakbang ka sa gawaing magpapayaman ng iyong kaisipan.

Gawain 6: Simbolismo ng Tula

Panuto: Basahin at suriin ang bawat piling saknong ng tula. Isulat ang simbolismo na ginamit at ibigay ang kahulugan nito. Gawin sa sagutang papel

1. Isang panyong puti ang ikinakaway,
Siya'y iwan ko sa tabi ng hagdan:
Sa gayong kalungkot na paghihiwalay,
Mamatay ako, siya'y nalulumbay
(Ang Pagbabalik ni Jose Corazon de Jesus)

• Simbolismo

• Kahulugan

2. Lubog na ang araw, kalat na ang dilim
At ang buwan nama'y ibig nang magningning;
Maka orasyon na noong aking datnin,
Ang pinagsadya kong malayang lupain:
Kuwangong nasa kubo't mga ibong itim,
Ang nagsisalubong sa aking pagdating.
(Ang Pagbabalik ni Jose Corazon de Jesus)

• Simbolismo

• Kahulugan

3. At ako'y lumakad, halos lakad takbo,
Sa may dakong ami'y meron pang musiko
Ang aming tahanan'y masayang totoo
At nagkakagulo ang maraming tao...
Salamat sa Diyos ang nabigkas ko,
Nalalaman nila na darating ako
(Ang Pagbabalik ni Jose Corazon de Jesus)

• Simbolismo

• Kahulugan

4. At ako'y tumuloy... pinto nang mabuksan,
Mata'y napapikit sa aking namasdan;
Apat na kandila ang nangagbabantay;
Sa paligid-ligid ng irog kong bangkay;
Mukha nakangiti at nang aking hagkan;
Para pang sinabi, "Irog ko, paalam!"
(Ang Pagbabalik ni Jose Corazon de Jesus)

• Simbolismo

• Kahulugan

Binabati kita! Magaling ka na sa pagkilala ng simbolismo at pagbibigay kahulugan aking mag-aaral. Aasahan kong lalo mo pang paghusayan sa susunod na mga gawain.

Isaisip

Subukin natin ang mga natandaan mo sa mga napag-aralan, buoin ang mga salita upang maikintal sa isip ang mga impormasyon.

Gawain 7: Buoin Mo!

Panuto: Buoin ang nais ipabatid ng *Talk Baloon* gamit ang mga susing salita sa kahon para makabuo ng magkakaugnay at maayos na pangungusap mula sa iyong binasa.

Tradisyonal	sukat	tula	kultura
bansa	isinasalaysay	simbolo	kariktan
pahayag	matalinghaga	pinagmulan	malaya
tugma	walang tiyak na bilang		

Nalaman kong ang tulang tradisyonal ay _____

_____

_____

Samantalang ang tulang malaya ay _____

_____

_____

Mga
kaalaman
ukol sa tula

Natutuhan kong ang nagpapasining sa isang tula ay ang paggamit ng _____

_____

_____

Nabatid kong ang mga elemento ng tulang tradisyonal ay _____

_____

_____

Lubos mong naunawaan ang paksang aralin sapagkat naisagawa mo nang mabuti ang mga pagsubok. Ngayon handang-handa ka na upang gawin ang huling hamon para mas malaman at lalong mapatalas ang iyong isipan

Aralin 3.2

Wika at Gramatika: Wastong Gamit ng Simbolismo Matatalinghagang Pananalita

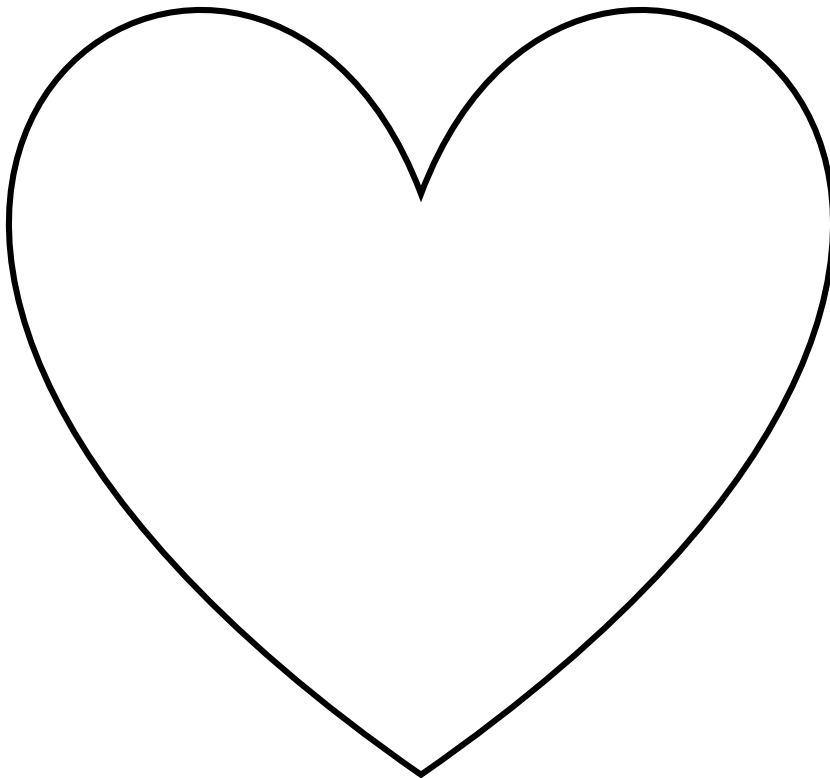

Balikan

*Natutuwa ako sa iyong naipalamas na kasipagan sa pagbasa at pagsagawa ng mga gawain, ngayon naman ay balikan natin ang mga natutuhan mo sa nakarang aralin, ang tulang “**Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay.**”*

Gawain 1: Ilahad mo!

Panuto: Balikan ang tulang “Ang Hele ng ina sa Kaniyang Panganay”. Ibigay ang mga simbolong nangingibabaw sa akda. Gawin sa sagutang papel, isulat sa loob ng puso ang sagot.

Tuklasin

Alam kong napakaraming mga impormasyon ang iyong natutuhan, kaugnay nito basahin mo at unawaing mabuti ang isang halimbawa ng tulang tradisyonal at tulang malaya. Inaasahan ko na pagbutihin mong isagawa ang mga gawain.

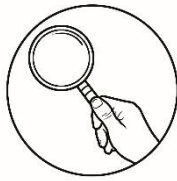
Gawain 2. Pakinggan Ko, Bigkas Niya!

Panuto: Ipabasa ang tula sa isang kamag-anak na mahusay bumigkas ng tula, pakinggang mabuti ang paraan ng pagbigkas upang masagot ang gawain. Gawin sa sagutang papel.

Ako ang Daigdig Ni Alejandro Abadilla I Ako ang daigdig ako ang tula ako ang daigdig ng tula ang tula ng daigdig ako ang walang maliw na ako ang walang kamatayang ako ang tula ng daigdig II ako ang daigdig ng tula ako ang tula ng daigdig ako ang malayang ako matapat sa sarili sa aking daigdig ng tula ako ang tula ng daigdig ako ang daigdig ng tula ako	Ang Panday Amado V. Hernandez I Kaputol na bakal na galing sa bundok, Sa dila ng apoy kanyang pinalambot; Sa isang pandaya'y matyagang pinukpok; At pinagkahugis sa nasa ng loob. II Walang anu-ano'y naging kagamitan. Araro na pala ang bakal na iyan; Ang mga bukiri'y payapang binungkal, Nang magtaniman na'y masayang tinamnan. III Ngunit isang araw'y nagkaroon ng gulo At ang boong bayan ay bulkang sumubo, Tanang mamamaya'y nagtayo ng hukbo, Pagka't may laban nang nag-aalimpuyo! IV Ang lumang araro'y pinagbagang muli At saka pinanday nang nagdudumali, Naging tabak namang tila humihingi, Ng paghihiganti ng lahing sinawi. V Kaputol na bakal na kislap ma'y wala, Ang kahalagahan ay di matingkala — Ginawang araro, pambuhay ng madla Ginawang sandata, pananggol ng bansa!

III Ako ang damdaming malaya ako ang larawang buhay ako ang buhay na walang hanggan ako ang damdamin ang larawan <i>Abadilla, Alejandro G., Ako ang Daigdig, Department of Education. Filipino Ikasampung Baitang: Modyul para sa Mag-aaral. DepEd IMCS First Edition, 2015</i>	VI Pagmasdan ang panday, nasa isang tabi, Bakal na hindi man makapagmalaki; Subalit sa kanyang kamay na marumi, Nariyan ang buhay at pagsasarili!

Mga Interpretasyon sa napakinggang tula-Ako ang Daigdig	Mga Interpretasyon sa napakinggang tula-Ang Panday

Suriin

Palawigin muna natin ang iyong kaalaman, ngayon naman ay basahin mong mabuti ang mga tuntuning dapat mong tandaan sa pagsusuri ng tula.

Pagsasanib ng Gramatika at Retorika

Alam mo ba?

Nakadaragdag sa kagandahan at kabisaan ng katha ang hindi karaniwang paggamit ng mga salita. Kaya naman ang tula ay mayaman sa mga tayutay na nakatutulong upang maging mabisa at kaakit-akit ang akda. Maliban sa tayutay, nagagamit din sa pagkakaroon ng karikitan ng tula ang mga simbolismo at matatalinghagang pananalita. Ang **matalinghagang pahayag o pananalita** ay may malalim o hindi lantad na kahulugan. Sinasalamain ng paggamit nito ang kagandahan at pagkamalikhain ng anumang wika.

Halimbawa

1. butas ang bulsa-walang pera
2. balat-sibuyas-maramdamin
3. kapus-palad-mahirap

Ang simbolismo ay naglalahad ng mga bagay, at kaisipan sa pamamagitan ng sagisag at bagay na mahiwaga at metapisikal. Ito ay ordinaryong bagay, pangyayari, tao, o hayop na may nakakabit na natatanging kahulugan.

Halimbawa:

1. silid-aklatan-karunungan o kaalaman
2. gabi-kawalan ng pag-asa
3. pusang-itim-malas
4. puso-pagmamahal

Matagumpay mong nabasa ang mga tuntuning dapat sundin sa pagsusuri ng tula ayon sa simbolismo at matatalinghagang pananalita. Ngayon ay subukin natin ang iyong kasanayan at kakayahan. Suriin ang mga tula at isagawa ang gawain sa sagutang papel.

Gawain 3: Suring-Tula-Simbolismo

- A. Isulat sa sagutang papel ang simbolismo mula sa mga saknong ng tulang”
Ako Ang Daigdig at Ang Panday “at ibigay ang kahulugan nito. Ang isa ay nagawa na para sundan mo sa sagutang papel.

SIMBOLISMO	KAHULUGAN
daigdig 1. 2. 3. 4. 5.	pagkakabuklod

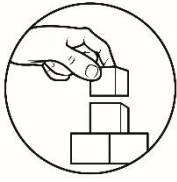
Napakahusay mo sa pagkilala ng mga simbolismo at pagpapakahulugan nito, ngayon ay suriin ang tulang napakinggan batay sa elemento ng tula.

Gawain 4: Elemento ng Tula, Ilahad Mo!

Panuto: Suriin ang mga binasang tula batay sa elemento nito. Gamiting gabay ang pormat sa sagutang papel.

Elemento	Ako ang Daigdig	Ang Panday
Sukat		
Tugma		
Kariktan		
Talinghaga		
Simbolismo		

Magaling! aking mag-aaral, nagpamalas ka nang kahusayan sa pagsusuri ng tula. Lubos akong nasiyahan sa iyong dedikasyon sa pagsagawa ng gawin.

Pagyamanin

Mahusay mong naisagawa ang mga gawaing nagpayaman sa iyong kaalaman kayat ipagpatuloy ang pagkatuto. Maligayang pagpapatuloy sa mga gawain aking mag-aaral.

Gawain 5: Paunlarin mo, kasanayan mo!

Panuto: Suriin ang mga saknong ng tula, isulat sa sagutang papel ang nakapaloob na kaisipan at damdaming nais ipahiwatig sa mambabasa.

Florante at Laura ni Francisco Baltazar	Kaisipan	Damdamin
Pag-ibig anaki'y aking nakilala Di dapat palakhin ang bata sa saya At sa katuwaá'y kapag namihasa Kung lumaki'y walang hihinting ginhawa		
Para ng halamang lumaki sa tubig, Dahoy'y nalalanta munting di madilig, Ikinaluluoy ang sandaling init Gayon din ang pusong sa tuwa'y maniig		

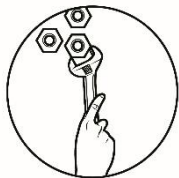
Isaisip

Napag-aralan mo ang tungkol sa simbolismo at matatalinhagang salitang nagpapasining sa isang tula. Ngayon, subukin natin ang iyong memorya.

Gawain 6: Natandaan ko na!

Panuto: Dugtungan ang parirala upang maging pangungusap. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Nagiging masining ang isang tula kapag_____.
2. Kailangang gumamit ng _____ upang lumitaw ang kaisipan at diwa nito.

Isagawa

Nalinang ang kakayahan at kasanayan mo sa pagbasa at pagsusuri ng tula. Ang susunod na gawain ay makatutulong upang higit na umunlad ang iyong kasanayan sa pagkilala ng simbolismo at matatalinhagang salitang nagpapasining nito.

Gawain 7: Tula ko, Regalo ko kay Ina!

Panuto: Basahin ang pahayag sa loob ng kahon at pagkatapos ay sumulat ng isang tula bilang paghahandog sa iyong sariling ina. Gawin ito sa sagutang papel

Sa pagdiriwang ng Araw ng mga Ina, ikaw ay naatasang **maghandog ng tula para sa iyong ina**. Kaya, ngayon ay bumuo ka ng isang tulang tradisyonal na may tatlong saknong at ilahad ang mga katangi-tangi niyang nagawa sa iyo bilang kaniyang anak. Maaari mo itong lapatan ng himig para sa iyong malikhaing presentasyon at sisikaping awitin sa harap ng iyong ina.

Ang mga pamantayan sa iyong susulating tula ay ang sumusunod;

- A. Orihinal na likha ..... 10 puntos
- B. Kahusayan (Kasiningan at Talinghaga) ..... 10 puntos
- C. Kawastuhan ng gramatika..... 10 puntos

Habang pinapakinggan ng iyong ina ang iyong nilikhang tula ay palagyan ng tsek (/) ang bilang kung saan naaangkop ang iyong marka. Pagkatapos ay papirmahan sa kaniya at ibigay sa iyong guro.

Akmang Pagkalapat ng himig	3 Akmang-akma	2 Katamtamang akma	1 Hindi gaanong akma
Nakakaantig ng damdamin			
Nakakaaliw sa pandinig			
Malamyos na tinig			

Mahusay mong naisagawa ang mga naibigay na gawain aking minamahal na mag-aaral. Kahanga-hanga ang iyong ipinamalas na kagalingan.

Tayahin

Magaling! Lubos kitang binabati sa matagumpay mong naisagawa at naabot ang huling pagsubok sa modyul na ito. Nagagalak ako sapagkat natitiyak kong marami kang natutuhan sa iba't ibang gawain. Ngayon, ating tatayahin ang iyong kaalaman sa nakalipas na aralin.

PANGWAKAS NA PAGTATAYA

Panuto: Mula sa iyong natutuhan, sagutin ang sumusunod na katanungan.

Letra lamang ang isulat sa sagutang papel.

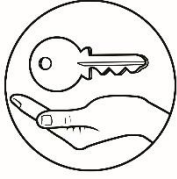
- Ano ang isinisimbolo ng “hele ng Ina” para sa kaniyang anak?
  - pagmamahal ng ina sa kaniyang anak.
  - paggalang ng ina sa kaniyang anak
  - pagbibigay ng halaga sa anak
  - pagsinta ng ina sa kaniyang asawa
- Ang bansang Uganda at Pilipinas ay nagpapahalaga sa kanilang _____.
  - Asawa
  - Anak
  - Pamangkin
  - Kaibigan
- Alin sa mga elemento ng tula ang hindi taglay ng tulang Malaya?
  - sukat at tugma
  - tugma at kariktan
  - talinghaga at kariktan
  - sukat at talinghaga
- Isang genre ng panitikan na binubuo ng taludtod at saknong.
  - sanaysay
  - dula
  - tula
  - nobela

5. Ito'y lubos na nakatutulong upang mapalutang ang namamayaning kaisipan at damdamin sa tula.
 A. sukat at tugma
 B. matalinong pagpapahayag
 C. matalinghagang pahayag
 D. talinghaga at karikitan
6. Ang pahayag na "butas ang bulsa" ay nangangahulugang _____.
 A. sira ang bulsa
 B. walang pera
 C. walang bulsa
 D. napunit ang bulsa
7. Ang sinisimbolo ng silid-aklatan ay _____.
 A. kasipagan
 B. karunungan
 C. kabaita
 D. kahusayan
8. Tukuyin ang pahayag ayon sa elemento ng tula, "nararanasang gutom ng isang mahirap"
 A. talinghaga
 B. karikitan
 C. sukat
 D. tugma
9. Ang Hele ng Ina sa Kaniyang Panganay ay isang halimbawa ng tulang _____.
 A. malaya
 B. tradisyonal
 C. epiko
 D. nagsasalaysay
10. Ayon sa tula, ang ina ay nangangarap na ang kaniyang anak ay maging katulad ng kaniyang _____ na isang magiting na mandirigma.
 A. kapatid
 B. kaibigan
 C. lolo
 D. ama

Magaling! Kahanga-hanga ang naipamalas mong kahusayan at katalinuhan sa pagsasagawa ng mga gawain. Lubos akong natuwa sa iyong ipinakitang dedikasyon para tapusin ang mga naitakdang gawain, pagsasanay at pagsusulit sa modyul na ito. Ngayon ay handang- handa ka na upang pag-aralan ang susunod na **Modyul 4, Epiko mula sa West Africa.**

Susi sa Pagwawasto

- Gawain 7. Buoin mo!**
1. Nalaman kong ang tulaang tradisyonal ay may sukat, tugma, kariktan at talinhaga.
  2. Samantalang ang tulaang Malaya ay mga pahayag at walang tiyak na bilang.
  3. Natutuhan kong ang nagpapasining sa tula ay ang paggamit ng simbolismo at matatalinhagang salita.
  4. Nabatid kong ang mga element ng tulaang tradisyonal ay sukat, tugma, talinhaga at kariktan

- Gawain 6 Simbolismo ng tula**
1. payong puti-pag-asa
  2. ibong itim -kamatayan
  3. musiko- kasiyahan
  4. apat na kandila- paglulukso
- Gawain 5 Mapagpalang Ina**
- Malayang pagsagot sa mag-aaral

- Gawain 4 Pagsusuri sa akda...**
1. Bisitrong-toro ni Lupayo, inakay, Zeus, Leopardo, gererong marangal
  - 2.1.
  - 2.2.
  - 2.3.
  - 2.4.
  - 2.5.

- Gawain 3 Paglinang ng Talasalitaan**
- Malayang pagsagot ng mag-aaral
- Gawain 2 Picture Frame...**
- 1./
  - 2./
  - 3.x
  - 4./
  - 5./
- Gawain 1. Balik-alala**
1. A
  2. B
  3. A
  4. C
  5. C
  6. B
  7. B
  8. A
  9. A
  10. D

- Pangwakas na pagtataya**
1. B
  2. A
  3. C
  4. A
  5. C
  6. A
  7. A
  8. B
  9. C
  10. C
- Panang Pagtataya**
- 3.1 Panitikan

- A. Kaluwalhatian**
- Kaligayahan
- Kasiyahan
- Katuwaan
- B. Dalamhati
- Pighati
- Pagdurus
- Lungkot
- C. Pagmamahal
- Pag-ibig
- Pagsinta
- Pag-irrog
- Paghanga
- D. Pagprotekt
- Pagkalilinga
- Pagkukop
- Pag-aaruga
- Pag-aalaga

3.2 Wika at Gramatika
Balikan

Gawain 1. Ilahad mo!

Malayang pagsagot ng mag-aaral

Gawain 2. Pakikinig sa Tula

Malayang pagpapahayag ng

Mag-aaral.

Gawain 2. Pakikinig ko, Bigkas niya

1. ako-makata

2. dila ng apoy- tapang

3. bulikang sumubo- sumiklab ang galit

4. tabak-panlaban

5. panday-tagahubog

Gawain 4 Elemento ng tula, ilahad ko

(ang mga nabigay ay mungkahì lamang, depende sa pagpapakahulugan ng

guro at mag-aaral)

Elemento	Ako ang Daigdig	Ang Panday
sukat	malaya	Lalabindalawahing pantig
tugma	Walang tugma	Tugmang di ganap
kariktan	Hanggang-larawan	Saknong III
talinghaga	Pagpapahalaga sa makata	Kahandaan sa pagtatanggol sa bayan
simbolismo	Daigdig-lawak ng isipan ng makata	Ang panday- tagapagtanggol, tagahubog

Gawain 5 Paunlarin mo, kasanayan mo!

1. nakilala

2. saya

3. namihasa

4. lumakip

5. halaman

6. nalalanta

7. init

8. pusong

9. halaman

10. dahon

Gawain 6. Natandaan ko na!

1. may sukat, tugma, kariktan, talinghaga at simbolismo
2. simbolismo at matatalinghagang salita

Gawain 7 Sulat ko, Regalo kay Ina

Malayang pagsagot ng mag-aaral

Sanggunian

Mga Aklat

Tabora, Mary Grace C., Helen g Ina sa Kaniyang Panganay: A song of a Mother to Her Firstborn, salin sa Ingles ni Jack H. Driberg, Department of Education. Filipino Ikasampung Baitang: Modyul para sa Mag-aaral. DepEd IMCS First Edition, 2015

Ambat, Vilma C. et.al. (2015). *Panitikang Pandaigdig-Modyul 10*, Pasig City: Vibal Group Inc.

Abadilla, Alejandro G., Ako ang Daigdig, Department of Education. Filipino Ikasampung Baitang: Modyul para sa Mag-aaral. DepEd IMCS First Edition, 2015

Websites

<https://www.wattpad.com/593220118-florante-at-laura-ni-francisco-baltazar-kabanata>

<https://www.tagaloglang.com/ang-panday/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph